

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Laine, Antti; Venäläinen, Olli; Matilainen, Pertti

Title: Suomalaisten pääsarjataso palloilujoukkueiden näkemykset Suomen rahapelijärjestelmästä

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © 2019 Liikuntatieteellinen seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Laine, A., Venäläinen, O., & Matilainen, P. (2019). Suomalaisten pääsarjataso palloilujoukkueiden näkemykset Suomen rahapelijärjestelmästä. *Liikunta ja tiede*, 56(6), 96-104. https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2019/lt_6_19_4-6_laine_tutkimusartikkelit_lowres.pdf

SUOMALAISTEN PÄÄSARJATASON PALLOILUJOUKKUEIDEN NÄKEMYKSET SUOMEN RAHAPELIJÄRJESTELMÄSTÄ

Antti Laine, LitT, Jyväskylän yliopisto/Liikuntatieteellinen tiedekunta, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto. P. 040-805 3958. Sähköposti: antti.laine@juu.fi (yhteyshenkilö). **Olli Venäläinen**, LitM, Jyväskylän yliopisto. **Pertti Matilainen**, FM, Jyväskylän yliopisto.

TIIVISTELMÄ

Laine, A., Venäläinen, O. & Matilainen, P. 2019.
**Suomalaisten pääsarjataso palloilujoukkueiden
näkemykset Suomen rahapelijärjestelmästä.**
Liikunta & Tiede 56 (6), 96–104.

■ Tutkimuksessa selvitetään suomalaisten pääsarjataso palloilujoukkueiden näkemyksiä Suomen rahapelijärjestelmästä. Tutkittavia osa-alueita on kolme: joukkueiden 1) tietoisuus veikkausvoittovarojen jakoperusteista ja näkemykset Veikkauksen toiminnan vaikutuksista, 2) veikkausvoittovaroista saama tuki ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä saama korvaus sekä tyytyväisyys tukeen/korvaukseen ja 3) näkemykset Suomen nykyisestä rahapelijärjestelmästä ja mahdollisesta toimilupaperusteiseen järjestelmään siirtymisestä. Kyselyn tuloksien taustoitukseksi tutkimuksessa käsitellään suomalaista rahapelijärjestelmää ja veikkausvoittovarojen merkitystä liikunnan ja urheilun rahoituslähteenä.

Tutkimuksen perusjoukko koostuu kaikista niistä suomalaisista pääsarjataso palloilujoukkueista, joiden ottelut olivat kauden 2015/16 aikana säännöllisesti Veikkauksen Pitkävedon pelikohteina. Perusjoukko oli 123 joukkuetta. Aineisto kerättiin kyselyllä, johon vastasi 120 joukkuetta (98 %).

Lähes puolet joukkueista (46 %) ei tiennyt, millä perusteella urheilulle ja liikuntakasvatukselle osoitettavat tuet veikkausvoittovaroista jaetaan. Yli puolet (53 %) piti tukia tärkeinä lajiliitolle/sarjaorganisaatiolle, mutta ainoastaan runsas neljännes (27 %) omalle joukkueelle. Joukkueista 78 prosenttia vastasi, etteivät he saa suoraa rahallista tukea veikkausvoittovaroista.

Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä sponsorointi- tai verkkokumppanuusrahaa ilmoitti saavansa 65 prosenttia joukkueista. Yhteistyöstä saadut rahalliset korvaukset olivat keskimäärin varsin pieniä, noin puolella korvausta saaneista (48 %) alle 2 000 euroa kaudessa. Kaikki yli 20 000 euroa korvausta saaneet olivat miesten jääkiekko- ja jalkapallojoukkueita. Korvausta saaneista yli puolet (54 %) ilmoitti olevansa tilanteeseen tyytymättömiä, noin neljännes (24 %) suhtautui asiaan neutraalisti ja noin viidennes (21 %) oli tilanteeseen tyytyväisiä. Nykyisen suomalaisen rahapelijärjestelmän arvioi parhaaksi oman toiminnan kannalta noin neljännes (24 %). Toimilupaperusteiseen järjestelmään siirtymistä piti kannattavana noin puolet (49 %).

Asiasanat: rahapelijärjestelmä, urheiluseura, vedonlyönti, Veikkaus

ABSTRACT

Laine, A., Venäläinen, O. & Matilainen, P. 2019.
**The views of Finnish highest league ball games teams
on the Finnish gaming system. Liikunta & Tiede 56 (6),
96–104.**

■ The study examines the views of the Finnish highest league ball games teams on the Finnish gaming system. The study focuses on three areas: the teams' 1) awareness of the distribution principles of the gaming profits and views on the impact of the activities of Veikkaus, 2) financial support received from gaming profits and payments received from cooperation agreements with Veikkaus, as well as satisfaction with the financial support/payments, and 3) views on the current Finnish gaming system and views about the possible transfer to a licensing based gaming system. In order to provide background for the survey results, this study deals with the Finnish gaming system and the importance of gaming profits as sources of sports funding.

Complete enumeration of the study includes all the Finnish highest league ball games teams whose games were during the 2015/16 season regularly available on Veikkaus fixed-odds betting (Pitkävedo). The complete enumeration included 123 teams. The material was collected by a survey, which 120 teams (98 %) responded to.

Almost half (46%) of the teams did not know what are the distribution principles of the gaming profits allocated to sport and physical education. More than half (53%) considered the financial support from gaming profits important to sport federations/series organizations, but only over a quarter (27%) to their own team. 78 per cent of teams answered that they did not receive any direct financial support from the gaming profits.

65 per cent of teams reported receiving sponsorship or network partnership money from cooperation agreements with Veikkaus. The financial compensation received from such cooperation was on average relatively small: around half (48%) of the compensation recipients received under 2 000 euros per season. All the teams that had received more than 20 000 euros per season were men's ice hockey and football teams. More than a half (54%) of the compensation recipients reported being dissatisfied with the situation, about a quarter (24%) took a neutral opinion and about a fifth (21%) were satisfied with the situation. The current Finnish gaming system was considered the best from own team's perspective by about a quarter (24%). Transferring to the licensing based system was considered worthwhile by around a half (49%).

Keywords: gaming system, sport team, betting, Veikkaus

JOHDANTO

Euroopan unionin (EU) lainsäädäntö ja kansainväliset vapaakauppasopimukset ovat kohdistaneet muutospaineita unioniin kuuluvien maiden rahapelimarkkinoiden liberalisoimiseen, sillä tiukasti valvotut monopolijärjestelmät sovit EU:n vapaan markkinatalouden periaatteita vastaan (Cisneros Örnberg & Tammi 2011). EU-alueelle on muodostunut verkkoteknologisen kehityksen vauhdittamana kansalliset rajat ylittävät verkkorahapelimarkkina, jota ei kyetä tehokkaasti hallinnoimaan kansallisella lainsäädännöllä (ks. Myllymaa 2017). Tämän seurauksena useissa unionin maissa, esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa, on 2010-luvulla siirrytty toimilupaperusteisiin järjestelmiin eli niin sanottuun lisenssimalliin, jossa vedonlyöntiyhtiöillä on mahdollisuus hankkia toimilupa kyseisen valtion rahapelimarkkinoille. Suomessa yksinoikeusjärjestelmää on kuitenkin pyritty vahvistamaan (ks. esim. Sisäministeriö 2015), vaikka nettipelaaminen kansainvälisille vedonlyöntiyhtiöille on murtautunut monopolin jo kauan sitten. Vuonna 2018 Veikkauksen osuus Suomen rahapelimarkkinoista oli noin 86 prosenttia. Luvussa yhdistyvät Veikkauksen pelikate ja konsulttityhtiö H2 Gambling Capitalin arvio suomalaisten muualle tapahtuneesta digitaalisesta rahapelaamisesta. (Veikkaus 2018a, 5.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kyselyn avulla selvittää suomalaisten pääsarjatason palloilujoukkueiden näkemyksiä Suomen rahapelijärjestelmästä. Tutkimuskohteina ovat: joukkueiden 1) tietoisuus rahapelitoiminnan tuottojen jakoperusteista ja näkemykset Veikkauksen toiminnan vaikutuksista, 2) veikkausvoittovaroista ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä saama taloudellinen tuki/korvaus ja tyytyväisyys tukeen/korvaukseen sekä 3) näkemykset Suomen nykyisestä rahapelijärjestelmästä ja toimilupaperusteiseen järjestelmään siirtymisestä. Tutkimusaihetta taustoitetaan tarkastelemalla perusteellisesti Suomen nykyistä rahapelijärjestelmää lainsäädännön ja veikkausvoittovarojen jakoperusteiden näkökulmista, sillä muuten tutkimuskohdetta on hankala ymmärtää.

Suomen rahapelijärjestelmä

EU:lla ei ole sektorikohtaista rahapelilainsäädäntöä. Myllymaan (2017, 5–7, 230–232) mukaan tämä selittyy vertikaalisilla toimivallanjakokiistoilla unioni-instituutioiden ja jäsenmaiden välillä sekä jäsenmaiden keskinäisillä erimielisyyksillä niin kansallisen kuin EU-tasoisien rahapolitiikan sisällöstä. EU:n jäsenvaltiot säätelevät rahapelitoimintaa rajojensa sisällä, mutta kansallisissa sääntelykehyksissä on silti noudatettava muuta EU:n lainsäädäntöä sekä sisämarkkinaperiaatteita ja -sääntöjä (Euroopan komissio 2012). Rahapelejä on säädelty Suomessa vuoden 2012 alusta alkaen lakisääteisellä yksinoikeusjärjestelmällä. Ahvenanmaan autonomisen maakunnan rahapeliyhteisö PAF:n (Ålands Penningautomatförening) ja Suomen valtion välillä pitkään jatkunut oikeuskamppailu siitä, kuka saa mainostaa ja tarjota internetin rahapelipalveluja mannersuomalaisille asiakkaille oli jo 2000-luvulla osoittanut, ettei lakisääteisistä yksinoikeusjärjestelmää edeltänyt muodollinen toimilupajärjestelmä ollut avoin kilpailulle, mutta legaalimonopoli selkeytti tilannetta suhteessa EU-oikeuteen. (Ks. Raento 2011; 2012.)

Suomen aikaisempi toimilupajärjestelmä oli EU-oikeuden näkökulmasta ongelmallinen, sillä se loi oletettaman toimilupien avoimesta kilpailuttamisesta. Legaalimonopoliin siirtymisen myötä arpajaislaista poistettiin toimilupasäännökset. Aiemmin toistuvasti määräaikaiset toimiluvat saaneet yhteisöt (Veikkaus Oy, RAY ja Fintoto Oy) saivat lailla määritellyn yksinoikeusaseman. (Alkio 2015, 50–51; ks. myös Raento 2012.) Vuoden 2013 marraskuussa Euroopan komissio totesi, että Suomen lainsäädäntö täyttää EU-oikeuden vaatimukset (Euroopan komis-

sio 2013; ks. myös Alkio 2015, 62–63). EU-oikeuden takia tehdyistä muutoksista huolimatta Suomi on käytännössä pyrkinyt hillitsemään EU:n vaikutuksia maan rahapolitiikkaan. Kansallista lainsäädäntöä on muokattu EU-lainsäädännön kanssa yhteensopivaksi vain siinä määrin kuin on ollut välttämätöntä. (Selin 2018.) EU-sääntöjen mukaan lakisääteinen rahapelimonopoli hyväksytään käyttäen perusteena yleistä etua, kuten kuluttajien suojelua tai petosten ja muun rikollisen toiminnan torjuntaa (ks. Euroopan komissio 2013). Keskeistä on pelihaittojen ehkäisy eli rahapeliin toteuttaminen minimoiden niiden aiheuttamat ongelmat. Monopolin oikeuttamisperusteeksi ei riitä se, että tuotoilla rahoitetaan yhteiskunnallista toimintaa. (Ks. Raento 2012.)

Toisaalta, vaikka Suomen rahapelijärjestelmän historiallisen muotoutumisen ja yleiseurooppalaisesta suunnasta poikkeavien nykymuutosten taustalla on useita ei-taloudellisia tekijöitä (ks. Ahonen 2019), Suomen rahapolitiikka nojaa edelleen ennen kaikkea protektionismiin eli ”taloudelliseen nationalismiin” (Matilainen 2017, 61; Myllymaa & Matilainen 2016). Myllymaa ja Matilainen (2016) kirjoittavat osuvasti, että suomalaista rahapolitiikkaa ”leimaa organisoitu tekopyhyys: järjestelmän tosiasiallinen päätarkoitus on tuottaa vuosi vuodelta suurempi rahapotti edunsaajille”. Tutkijoiden tulkintaa vahvistavat vuonna 2019 julkaistut uutiset Veikkauksen pelaamaan kannustavasta mainonnasta ja yhtiön johdolle maksetuista tulospalkkioista sekä yhtiön toimitusjohtajan puheet kovista paineista tuloutustason ylläpitämiseen (ks. esim. Kauppinen 2019a; 2019b).

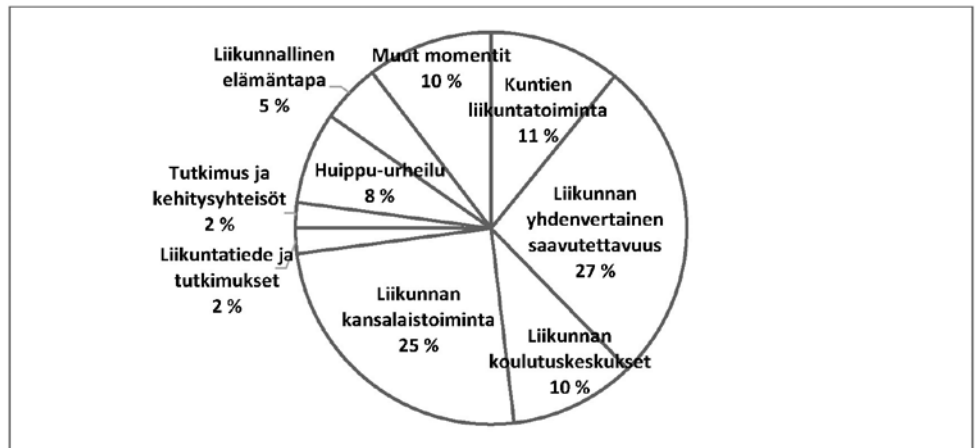
Lainsäädännöllisten muutosten ohella keskeinen toimenpide suomalaisen yksinoikeusjärjestelmän vahvistamisessa on ollut rahapeliyhteisöjen yhdistäminen. Nykymuotoinen Veikkaus Oy aloitti toimintansa vuoden 2017 alussa, kun ”vanhan” Veikkaus Oy:n, Fintoto Oy:n sekä RAY:n rahapelitoiminnot yhdistettiin (Veikkaus 2017, 5, 18). ”Uusi” Veikkaus Oy on Suomen valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, jolla on arpajaislain (2016) 11 § mukaisesti yksinoikeus rahapeliin toimeenpanemiseen Suomessa (Ahvenanmaan autonomista maakuntaa lukuun ottamatta). Kaikkia rahapelejä koskeva valtion monopoli on Euroopan maista Suomen ohella enää vain Norjassa. Pohjoismaista Tanskassa siirryttiin toimilupajärjestelmään vuonna 2012 ja Ruotsissa vuoden 2019 alussa. (Raijas & Pirilä 2019, 10–11, 31–32, 39–41.)

Veikkausvoittovarojen jakoperusteet ja määrä

Rahapelitoiminnan tuotot eli veikkausvoittovarat jaetaan Suomessa liikunnalle, kulttuurille, tieteelle, nuorisotyölle, sosiaali- ja terveysjärjestöille sekä hevosurheilulle. Edunsaajien välinen jakosuhte perustuu arpajaislakiin, jonka 17 § mukaan Veikkaus Oy:n tuotosta käytetään 1) 53 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen ja nuorisotyön edistämiseen, 2) 43 prosenttia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä 3) neljä prosenttia hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen ja nuorisotyön edistämiseen tarkoitettua tuotosta käytetään 1) 25 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen, 2) 17,5 prosenttia tieteeseen edistämiseen, 3) 38,5 prosenttia taiteeseen edistämiseen, 4) yhdeksän prosenttia nuorisotyön edistämiseen ja 5) kymmenen prosenttia 1–4 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin valtion talousarviossa vuosittain tarkemmin päätettävällä tavalla. Tuotosta jaettavien avustusten ja valtionosuuksien myöntämisestä urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen sekä nuorisotyön edistämiseen päättää opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM).¹ (Arpajaislaki 2016.)

Vuonna 2017 Veikkauksen liikevaihto oli noin 3 231 miljoonaa euroa ja edunsaajille jaettava tilikauden voitto noin 1 021 miljoonaa euroa

¹ Aluehallintovirastot toimivat tietyissä päätöksissä valtionapuviranomaisina. Ne päättävät muun muassa kustannusarvioltaan korkeintaan 700 000 euron (alv 0 %) liikuntapaikkahankkeiden rahoituksesta.

Lähde: Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2017, (2018, 21).

KUVIO 1. Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen vuonna 2017.

(Veikkaus 2017, 14). Samana vuonna OKM:n jaettavaksi osoitettujen veikkausvoittovarojen kokonaismäärä oli noin 559 miljoonaa euroa, josta urheilun ja liikuntakasvatuksen osuus oli vajaat 30 prosenttia (167,1 M€). Veikkausvoittovarat muodostavat valtaosan kaikista valtion liikuntamäärärahoista. Vuonna 2017 osuus oli runsaat 93 prosenttia. (Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2017, 2018, 13–21.) Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen momentteihin vuonna 2017 esitetään kuviossa 1.

Määrärahat koostuvat monenlaisista avustus- ja rahoitusmuodoista. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin momentti on liikunnan kansalaistoiminta, mikä jakautuu liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin (91 %) ja seuratoiminnan kehittämistukeen (9 %). Huippu-urheilun momentista ei osoiteta suoraa rahallista tukea pääsarjatason urheiluseuroille. Seurat voivat sen sijaan hyötyä esimerkiksi liikunnan yhdenvertaisen saavuttavuuden momenttiin kuuluvasta liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoituksesta, joiden myöntämisestä vastaavat OKM ja aluehallintovirastot (AVI).

Veikkausvoittovaroista jaettavat avustukset ovat tarkasti ”korvamerkittyjä”. Käytäntöä kritisoineet tutkijat ovat esittäneet, että Veikkaukselta kerätyt tuotot pitäisi mieltää veroksi ja niiden käytöstä päättää valtion normaalin budjetoitintilaprosessin kautta. Keskeiset perusteet tälle ovat, että korvamerkitseminen on haitallista verotulojen käytön tehokkuuden kannalta ja korvamerkittyjen pelitulojen käyttökohteiden jakauma on hyvin erilainen kuin muiden julkisten menojen jakauma (Kotakorpi ym. 2016).

Liikuntajärjestöt käyttävät veikkausvoittovaroista saamansa yleisavustuksen parhaaksi katsomallaan tavalla. Kaikki tämän tutkimuksen kohteena olevien joukkueiden lajiliitot ovat merkittäviä edunsaajia. Vuonna 2017 näiden lajiliittojen veikkausvoittovaroista saama toiminta-avustus vaihteli Suomen Palloliitto ry:n runsaasta kahdesta miljoonasta eurosta Suomen Jääpalloliitto ry:n 140 000 euroon (OKM 2017a). Lajiliittojen päätösvallassa on, tuetaanko toiminta-avustuksesta seuroja. Yhdistyksinä operoivat urheiluseurat voivat itse hakea veikkausvoittovaroista seuratoiminnan kehittämistukea, joka tunnetaan yleisemmin nimellä seuratuki. Vuonna 2017 OKM myönsi seuratuken vajaat neljä miljoonaa euroa: tukea sai 425 seuraa tuen suuruuden ollessa 2 500–15 000 euroa (OKM 2017b).

On syytä korostaa, että veikkausvoittovaroista saatava tuki ja vastikkeellinen yhteistyö Veikkauksen kanssa ovat eri asioita. Osakeyhtiömuotoisilla urheiluseuroilla (esim. Oy HIFK-Hockey Ab) ja osake-

yhtiömuotoisilla sarjaorganisaatioilla (esim. Jääkiekon SM-liiga Oy) ei ole mahdollisuutta saada suoraa rahallista tukea OKM:n jakamista veikkausvoittovaroista, mutta nämä voivat muiden toimijoiden tapaan solmia sponsorointisopimuksia Veikkauksen kanssa. Sponsorointi tarkoittaa tavoitteellista ja vastikkeellista yhteistyökumppanuutta sponsorin yhteisön ja sponsoroinnin kohteen eli oikeuksien haltijan välillä, jolla tähdätään liiketoiminnan edistämiseen. Sponsoroinnin kohteet Veikkaus päättää itse. Vuosina 2005–2017 Veikkauksen edunsaajakumppanien oli lisäksi mahdollista solmia yhtiön kanssa verkkokumppanuusohjelma, mikä tarkoitti Veikkauksen pelien pelaamista sähköisesti niin, että verkkokumppani sai pelatuista peleistä suoran palkkion. Verkkokumppanuusohjelma on syytä huomioida, sillä se oli käytössä vielä, kun tämän tutkimuksen aineistoa kerättiin. Veikkaus luopui verkkokumppanuusohjelmasta (31.12.2017), koska se ei saavuttanut sille asetettuja tavoitteita.

Vuonna 2017 Veikkauksen kiinteä- ja muuttuvakertoimisten vedonlyöntipelien sekä Vaktion yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 566 miljoonaa euroa, mikä oli noin 17,5 prosenttia yhtiön liikevaihdosta (Veikkaus 2017, 14, 25). Kyseisestä summasta valtaosa on urheiluvedonlyöntiä. Esimerkiksi Eurovision laulukilpailujen kaltaisten viihdekohteiden liikevaihto on suhteessa urheilukohteisiin marginaalista. Veikkauksen urheiluvedonlyöntin suosituimpia pelikohteita ovat kotimaisten ja kansainvälisten jääkiekko- ja jalkapallosarjojen ottelut. Perinteisten urheilukohteiden suosion vedonlyöntilistoilla ovat viime vuosina haastaneet nopeasti pelivaihtojaan kasvattaneet e-urheilukohteet. Vuonna 2017 urheilupelien osuus Veikkauksen tuotoista oli 6,2 prosenttia². Osuus on selvästi pienempi kuin urheilupelien osuus yhtiön liikevaihdosta. Tämä on luonnollista, sillä juuri urheilupeleissä kansainväliset yhtiöt horjuttavat Veikkauksen monopolia voimakkaasti ja kovan kilpailun myötä palautusprosentit ovat Veikkauksella urheilupeleissä muita pelejä suuremmat.

Veikkauksen toimitusjohtaja Olli Sarekoski on kuitenkin korostanut sitä, että ”Urheilupeleillä on kokoaan suurempi merkitys, koska ne ovat brändin luomisen ja asiakaspidon kannalta tärkeitä. Urheilupelien pelaajat pelaavat myös muita pelejä”. (Hakola 2016.)

Suomen rahapelijärjestelmästä käydään ajoittain vilkasta julkista keskustelua. Näkemyksiä rahapelimonopolista esitetään puolesta ja vastaan. Kaikilla keskusteluun osallistujilla on omat tavoitteensa. Äänessä ovat muun muassa edunsaajien ja Veikkauksen edustajat, ammattivedonlyöjät, poliitikot, tutkijat, toimittajat, kilpailu- ja kuluttajaviranomaiset

² Veikkauksen tutkimuspäällikkö Valtteri Merikallion henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2019.

sekä kansainvälisten peliyhtiöiden sanansaattajat. Puolueiden ohjelmis-
sa monopolilla on edelleen vankka kannatus, mitä selittää osittain se,
että lukuisat poliitikot toimivat edunsaajakentän luottamustehtävissä
(Kokkonen 2019).

Veikkausvoittovarojen edunvalvontataistelulla on pitkät perinteet,
mutta edunsaajat harvoin kritisoivat nykyjärjestelmää julkisesti (ks.
esim. Hokkanen 2016). Sulkusen (2019) mukaan edunsaajat ovat
menetelleet tyhmästi, kun eivät ole hyvissä ajoin vaatineet rahapeli-
tuottojen ohjaamista valtion budjettiin. Kun tuotot vähenevät ja talou-
dessa seuraa taantuma, on eduskunnassa vaikea puolustaa edunsaajien
nykyistä asemaa ja korvata menetyksiä verovaroista. (Sulkunen 2019.)
Urheiluvaikuttajista soraääniä ovat esittäneet muutammat yksilöt. Kritiik-
kiä on esitetty muun muassa urheilun veikkausvoittovarojen jakosuh-
teen pienemisestä (Kokkonen 2019). Tämä juontaa juurensa siihen,
että Veikkauksen edeltäjä Oy Tippaustoimisto Ab perustettiin vuonna
1940 urheilujärjestöjen aloitteesta ja sen tuotot jaettiin aluksi koko-
naisuudessaan urheilua ja liikuntakasvatusta edistäviiin tarkoituksiin.
Vuosien saatossa urheilun ja liikuntakasvatuksen suhteellinen osuus
pienentyi asteittain vuoteen 2001 saakka, jolloin tuli voimaan nykyi-
seen arpajaislakiin sisällytetty laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja
vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä. Keskeisenä perusteena urhei-
lun ja liikuntakasvatuksen osuuden pienentymiselle on käytetty sitä,
että kokonaispotin kasvun myötä rahamäärä on lisääntynyt (ks. esim.
Ylikangas 1990, 86, 207–210).

Edunsaajien näkemysten tutkimukselle tilausta

Arpajaislain (2016) 52 § sisältää velvoitteen rahapeli-ongelmien seur-
rannasta ja tutkimuksesta sekä ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä.
Lintosen ym. (2016) rahapelitutkimuksen bibliografia sekä Nordmyrin
ja Forsmanin (2018) systemaattinen tutkimuskartoitus osoittavat,
että rahapelitutkimusten määrä on tällä vuosikymmenellä lisääntynyt
Suomessa merkittävästi. Lainsäädännöllisten määräysten myötä
eniten tutkimusta on tehty väestön rahapelikäyttäytymisestä, etenkin
ongelmapelaamisesta (ks. Nordmyr & Forsman 2018; Raento 2012).
Tämä on sikäli ymmärrettävää, että THL:n vuoden 2015 tutkimuksen
mukaan 15–74-vuotiaista suomalaisista 3,3 prosentilla eli estimoidusti
noin 124 000 henkilöllä oli rahapeli-ongelma. Rahapelihaitoista kär-
sivien määrä on huomattavasti suurempi. (Salonen & Raisamo 2015,
38–43.) H2 Gambling Capitalin väestövertailun mukaan vuonna 2018
suomalaiset hävisivät rahapeleihin asukaskohtaisesti eniten Euroopassa
ja globaalissa vertailussa asukaskohtaiset tappiot olivat neljänneksi suu-
rimmat. Täysi-ikäiset suomalaiset hävisivät vertailuvuonna rahapeleihin
446 euroa asukasta kohden. (H2 Gambling Capital 2019.)

Kiinteästi suomalaisten arkeen kuuluvan rahapelikulttuurin selit-
täminen pelkillä euromääräisillä vertailuilla ja haittanäkökulmalla on
kuitenkin ongelmallista (ks. Selin 2015; 2016), minkä myös tutkimus-
kentän monipuolistuminen osoittaa. Määristä ja muodoista on siirrytty
asiayhteyksien analyysiin ja merkitysten tulkintaan, kohti rahapelaami-
sen yhteiskunnallisia ja kulttuurisia mekanismeja (Raento 2012). Tätä
tutkimusta sivuavat esimerkiksi suomalaista rahapelipolitiikkaa (ks.
esim. Cisneros Örnberg & Tammi 2011; Selin 2016) ja suomalaisen
urheiluedunvalvonnan historiaa globaalissa kontekstissa (Karekallas ym.
2016) tarkastelevat tutkimukset.

Edunsaajaryhmien näkemyksiä nykyisestä rahapelijärjestelmästä
ja sen mahdollisista vaihtoehdoista ei ole perusteellisesti tutkittu. Vi-

ranomaiselvitysten lähtökohtana on ollut, että yksinoikeusjärjestelmä
säilyy. Kun esimerkiksi kansainvälisten rahapeliyhtiöiden yhteistyö
ulkomailla operoivien suomalaisten huippu-urheilutoimijoiden kanssa
lisääntyi³, OKM (2014) teetti selvityksen, jossa keskityttiin etsimään
keinoja estää urheiluoorganisaatioiden yhteistyö kansainvälisten peliyh-
tiöiden kanssa. Selvitystä varten kuultujen liikuntajärjestöjen edustajien
näkemykset Suomen rahapelijärjestelmästä eivät käy raportista ilmi.
Suomalaisten pääsarjataso palloilujoukkueiden osalta tietoa uutta
pyritään tilkitemään tällä tutkimuksella. Tutkimus on täysin riippuma-
ton⁴ ja tutkitun ilmiön ymmärtämiseksi keskeiset käsitteet on avattu
kohderyhmälle kyselyn ohessa toimitetussa informaatioliitteessä neut-
raalisti. Tutkimuksen kohderyhmä poikkeaa useimmista muista Veik-
kauksen edunsaajista siten, että kyseisten joukkueiden ottelut tarjoavat
yhtiölle pelikohteita, joiden avulla se tekee liikevoittoa.

TUTKIMUSAINESTO, TUTKIMUSMENETELMÄT JA VASTANNEIDEN TAUSTATIEDOT

Tutkimuksen perusjoukko on kooltaan 123 joukkuetta. Perusjoukkoon
sisällytettiin kaikki ne suomalaiset pääsarjataso palloilujoukkueet,
joiden ottelut olivat tammikuussa 2016 käynnissä olevalla pelikaudella
säännöllisesti pelikohteina Veikkauksen Pitkävetolistoilla. Niiden kesä-
lajien pääsarjoista, jotka eivät olleet tammikuussa 2016 käynnissä sisäl-
lytettiin perusjoukkoon edellisen päättäneen kauden joukkueet. Laje-
ja, joiden kotimaisten pääsarjojen ottelut olivat tuolloin säännöllisesti
Pitkävedon pelikohteina, oli kahdeksan: jalkapallo, jääkiekko, jääpallo,
koripallo, käsipallo, lentopallo, pesäpallo ja salibandy. Näistä kolmessa
(jalkapallo, pesäpallo ja salibandy) pelikohteina olivat säännöllisesti sekä
miesten että naisten pääsarjojen ottelut ja muissa viidessä vain miesten
pääsarjojen ottelut. Joukkueita kyseisissä pääsarjoissa oli ajanjaksossa
yhteensä 125. Näistä kaksi oli ilmoittanut lopettavansa toimintansa ja
ne jätettiin perusjoukon ulkopuolelle.

Joukkueiden Veikkauksen kanssa tekemän vedonlyöntiyhteistyön
vastuuhenkilöiden yhteystiedot selvitettiin Veikkaukselta. Veikkauksen
asiantuntijoille tarjottiin mahdollisuus kommentoida kyselomaketta
ja kyselyn saatteena toimitettua informaatioliitettä, mutta tutkijoina
päätimme niiden sisällöstä. Tutkimusaineisto kerättiin vuoden 2016
tammii-helmikuussa sähköisenä kyselynä mrInterview-ohjelmalla.
Linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin vastuuhenkilöille sähköpostitse.
Sähköpostin ohessa vastaajille toimitettiin taustatiedoksi kahden sivun
laajuinen informaatioliite, jossa esitettiin, miten veikkausvoittovarat ja-
kautuvat Suomessa urheilulle ja liikuntakasvatukselle sekä määriteltiin
tiettyjä kysyttyjä asioita kuten se, mitä veikkausvoittovaroista saatava
tuki ja vastikkeellinen yhteistyö Veikkauksen kanssa tarkoittavat. Vaiht-
toehtoiset tavat järjestää rahapelejä rajattiin tutkimuksessa toimilupa-
järjestelmään, koska EU-lainsäädännön ja useiden muiden EU-maiden
rahapelijärjestelmiensä tekemien muutosten myötä sitä voidaan tällä
hetkellä pitää lakisääteisen yksinoikeusjärjestelmän realistisimpana
vaihtoehtona.

Kyselyn taustatietokysymyksiä tiedusteltiin 1) vastaajan tehtävä
joukkueessa, 2) urheilulaji, 3) urheilijoiden sukupuoli, 3) budjetin
koko, 4) veikkausvoittovaroista saadun suoran rahallisen tuen määrä
yhden pelikauden aikana sekä 5) Veikkauksen kanssa tehdystä vastik-
keellisesta yhteistyöstä saadun sponsorointi- ja verkkokumppanuusra-
han määrä yhden pelikauden aikana. Vastaamatta jättäneille lähetettä-

³ Jääkiekon KHL-joukkue Jokerit teki kaudella 2014–2015 yhteistyötä vedonlyöntifirma NordicBetin kanssa mainostaen yhtiötä muun muassa Suomen rajojen
ulkopuolella pelattujen vierasotteluiden pelipaidoissa. Poliisihallituksen mukaan Jokereiden ja NordicBetin yhteistyö oli arpajaislain vastaista ja Jokereille määrittiin
uhkasakko, joka tulisi voimaan, mikäli kieltopäätöstä lain rikkomisesta ei noudateta. Poliisihallitus on selvittänyt myös e-urheilun kilpapelijoukkueiden (esim. ENCE)
yhteistyötä kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden kanssa. Sekä Jokereiden että ENCE:n tapaukset ovat päättäneet niin, että yhteistyö kansainvälisen vedonlyön-
tityhtiön kanssa on lopetettu ja yhteistyö Veikkauksen kanssa käynnistetty.

⁴ Aloitte tutkimukseen on tutkijoiden ja tutkimuksen tekoon ei ole haettu eikä vastaanotettu ulkopuolista rahoitusta.

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneet joukkueet.

Laji	Sukupuoli	Vastaukset/joukkueet	Osakeyhtiöitä	Yhdistyksiä
Jalkapallo	Miehet	12/12	12	0
Jääkiekko	Miehet	14/15	14	0
Jääpallo	Miehet	9/9	0	9
Koripallo	Miehet	9/10	3	6
Käsipallo	Miehet	9/9	0	9
Lentopallo	Miehet	11/11	0	11
Pesäpallo	Miehet	12/12	2	10
Salibandy	Miehet	14/14	1	13
Jalkapallo	Naiset	8/9	0	8
Pesäpallo	Naiset	10/10	0	10
Salibandy	Naiset	12/12	0	12
Yhteensä		120/123	32/120	88/120

vien muistutusviestien vuoksi kyselyssä tiedusteltiin myös joukkueiden nimiä, mutta ne tulivat vain tutkijoiden tietoon, eikä niitä raportoida. Muut kysymykset sisälsivät väittämiä, joissa käytettiin 7-portaista Likert-asteikkoa (esim. 1 = erittäin tyytymätön, 7 = erittäin tyytyväinen) täydennettynä en osaa sanoa -vaihtoehdolla. Lisäksi lomakkeen lopussa oli kaksi avointa kysymystä (Minkälaista yhteistyötä edustamasi joukkue tekee Veikkauksen kanssa?; Mitä hyvää/kehittävää yhteistyössä Veikkauksen kanssa on edustamasi joukkueen kannalta?). Joukkueiden toimintamuodon jakautuminen osakeyhtiöihin ja yhdistyksiin selvitettiin kauppa- ja yhdistysrekistereistä.

Aineiston rajallisuuden ja tutkitun ilmiön luonteen takia kattavaa aineistoa pidettiin tärkeänä. Lähtöajatuksena oli, että innokkaimpia vastaamaan ovat ne, jotka ovat joko voimakkaasti nykyisen rahapeli-järjestelmän puolesta tai sitä vastaan. Kyselyyn vastaamatta jättäneille lähetettiin muistutusviesti. Mikäli kyselyyn ei senkään jälkeen ollut vastattu, vastuuhenkilöihin otettiin yhteyttä puhelimitse ja pyydettiin vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastanneiden joukkueiden laji, joukkueen urheilijoiden sukupuoli, vastauksien määrä sekä joukkueiden toimintamuodon jakautuminen osakeyhtiöihin ja yhdistyksiin esitetään taulukossa 1. Toimintamuoto on tärkeä huomioida, sillä se vaikuttaa aiemmin esitetyn mukaisesti edunsaantimahdollisuuksiin veikkauvoittovaroista.

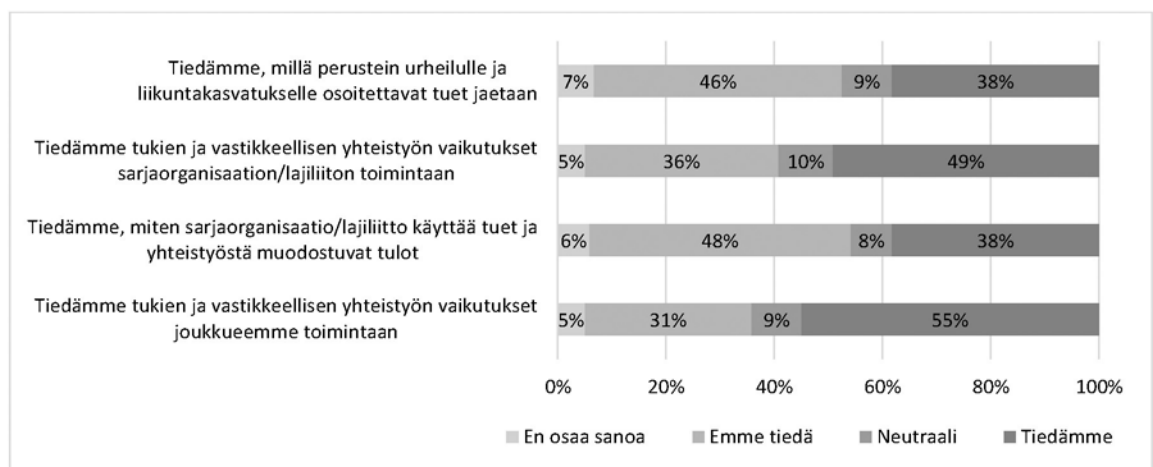
Yksi miesten jääkiekkoujoukkue ja yksi koripallojoukkue sekä yksi naisten jalkapallojoukkue jätti vastaamatta kyselyyn. Kaikki muut 120 vastasivat, joten vastausprosentiksi muodostui 98. Kokonaistutkimuksen ja korkean vastausprosentin vuoksi tutkimustuloksissa syntyneitä eroja pidetään todellisina, minkä vuoksi tutkimustulosten tilastollista

merkitsevyyttä ei tuloksissa tarkastella. Toimintamuodon vaikutusta vastauksiin on selvitetty ristiintaulukoinnilla ja kaikki oleelliset erot esitetään. Tilastolliset analyysit tehtiin IBM SPSS Statistics 24 -ohjelmalla.

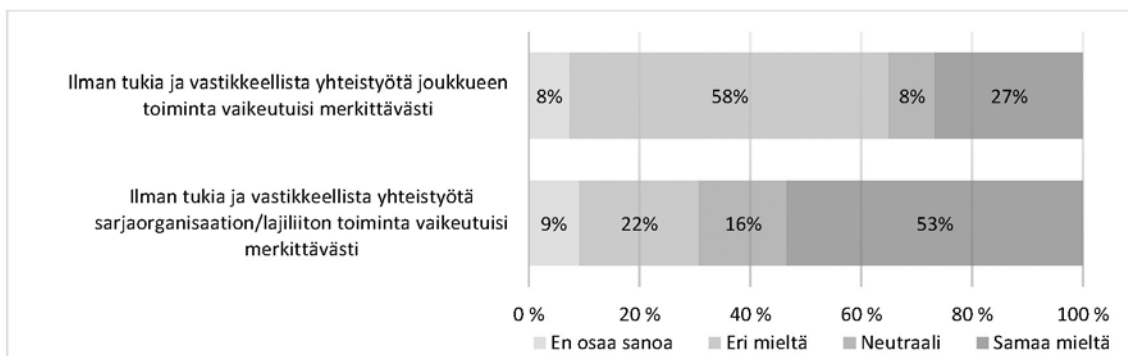
Vastanneista joukkueista 32 toimintamuoto oli osakeyhtiö ja 88 yhdistys. Joukkueiden lähtökohdat ovat tältä osin varsin poikkeavat, sillä osakeyhtiöiden toiminnan pääasiallinen tarkoitus on tuottaa taloudellista voittoa osakkeenomistajille ja yleishyödylliset yhdistykset eivät saa pyrkiä taloudellisen voiton tavoitteluun. Valtaosa (81 %) osakeyhtiöistä oli miesten jääkiekko- ja jalkapallojoukkueita. Jääkiekon miesten liigajoukkueet ovat siinä mielessä oma lukunsa, että Liiga on Suomen ainoa täysammattilaissarja (ks. Laine 2017). Joukkueiden vedonlyöntiyhteistyöstä vastanneiden henkilöiden nimikkeet vaihtelivat. Nämä jakautuivat seuraavasti: toiminnanjohtajat ja toimitusjohtajat 35 %, puheenjohtajat 21 %, markkinointivastaavat 12 %, joukkueenjohtajat 12 %, managerit 11 %, viestintävastaavat 2 % ja muut 7 %. Joukkueista 65 prosenttia ilmoitti budjetikseen alle 500 000 euroa. Suurimmat budjetit olivat miesten jääkiekkoujoukkueilla, yhtä lukuun ottamatta yli neljä miljoonaa euroa. Pienimmät budjetit olivat naisten jalkapallo- ja salibandyjoukkueilla sekä miesten jääpallojoukkueilla, joista jokaisen budjetti oli alle 200 000 euroa.

TULOKSET

Tulokset jäsenyivät kolmeen osaan, jotka ovat: joukkueiden 1) tietoisuus rahapelitoiminnan tuottojen jakoperusteista ja näkemykset Veikkauksen toiminnan vaikutuksista, 2) veikkauvoittovaroista ja Veikkauksen

KUVIO 2. Joukkueiden tietoisuus veikkauvoittovaroista jaettavien tukien ja Veikkauksen kanssa tehdyn vastikkeellisen yhteistyön vaikutuksista.

KUVIO 3. Joukkueiden näkemykset veikkausvoittovaroista jaettavien tukien ja Veikkauksen kanssa tehtävästä vastikkeellisesta yhteistyöstä muodostuvien tulojen merkityksestä.

kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä saama taloudellinen tuki/korvaus ja tyytyväisyys tukeen/korvaukseen sekä 3) näkemykset Suomen nykyisestä rahapelijärjestelmästä ja toimilupaperusteiseen järjestelmään siirtymisestä. Tulokset raportoidaan kaikista kyselyn monivalintakysymyksistä ja esitetään suhteellina osuuksina koko vastaajajoukosta. Alkuperäiset vastausluokat on selkeyden vuoksi yhdistetty neljään päälinjaan (esim. myönteinen, neutraali, kielteinen, en osaa sanoa), jota on täydennetty lajien välisten vertailujen osalta Likertin 7-portaisen asteikon vastauskeskiarvoilla (1–7). Avointen vastausten anti jäi sen verran vähäiseksi, että ne on rajattu raportin ulkopuolelle.

Tietoisuus rahapelitoiminnan tuottojen jakoperusteista ja näkemykset Veikkauksen toiminnan vaikutuksista

Tietoisuutta veikkausvoittovarojen jakoperusteista pyydettiin arvioimaan huomioimatta kyselyn mukana saatua informaatioliittettä. Joukkueet tiesivät parhaiten, miten veikkausvoittovaroista jaettavat tuet ja vastikkeellinen yhteistyö Veikkauksen kanssa vaikuttavat joukkueen omaan toimintaan (55 %) ja sarjaorganisaation/lajiliiton toimintaan (49 %), mutta näiltäkin osin tietämättömien osuus oli varsin suuri, noin kolmannes (kuvio 2).

Osakeyhtiönä toimivat joukkueet tiesivät yhdistyksinä toimivia joukkueita paremmin, miten tuet ja vastikkeellinen yhteistyö vaikuttavat sarjaorganisaation/lajiliiton toimintaan. Lähes puolet (48 %) kaikista joukkueista ei tiennyt, miten sarjaorganisaatio/lajiliitto käyttää tuet ja yhteistyöstä muodostuvat tulot (kuvio 2). Tästä huolimatta joukkueet arvioivat, että veikkausvoittovaroista ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä muodostuvat rahasummat ovat selkeästi tärkeämpiä sarjaorganisaatiolle ja lajiliitoille kuin omalle joukkueelle. Yli puolet (53 %) vastaajista oli sitä mieltä, että ilman kyseisiä tuloja lajiliiton/sarjaorganisaation toiminta vaikeutuisi merkittävästi. Joukkueiden toiminnan osalta vastaava osuus oli vain runsas neljännes (27 %) (kuvio 3).

Likertin 7-portaisella asteikolla veikkausvoittovaroista jaettavat tuet ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä muodostuvat tulot kokivat sarjaorganisaatiolle ja lajiliitolle tärkeimmäksi miesten jääpallo- (6,0), jalkapallo- (5,3) sekä jääkiekkoujoukkueet (5,3). Vähiten merkitykselliseksi tulovirrat kokivat miesten lentopallojoukkueet (3,3).

Veikkausvoittovaroista jaettavien tukien ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä muodostuvien tulojen tärkeys koettiin joukkueissa korkeintaan keskimääräiseksi. Korkein keskiarvo muodostui miesten jalkapallo- (4,4) ja jääkiekkoujoukkueille (3,9). Tämä on sikäli loogista, että näiden joukkueiden kanssa Veikkauksen tekemä vastikkeellinen yhteistyö on rahassa mitattuna selvästi suurinta. Vähiten merkitykselliseksi Veikkauksen toiminnan omalle joukkueelle kokivat miesten lentopallo- (1,8) ja käsipallojoukkueet (2,0).

Joukkueiden saama taloudellinen tuki/korvaus ja tyytyväisyys saatuun tukeen/korvaukseen

Joukkueista 78 prosenttia ilmoitti, etteivät he saa suoraa rahallista tukea OKM:n ja AVI:en jakamista veikkausvoittovaroista. Lukeman suhteen on syytä huomioida, että runsas neljännes (27 %) joukkueista toimi osakeyhtiöinä, jotka eivät olleet tukeen oikeutettuja. Yhdeksällä prosentilla saatu tuki oli alle 2 000 euroa, kuudella prosentilla 2 000–10 000 euroa ja seitsemällä prosentilla yli 10 000 euroa. OKM:n ja AVI:en jakamissa rahallisissa tuissa ei ollut suuria lajikohtaisia eroja, sillä jokaisesta sarjasta tukea ilmoitti saavansa enintään kolme joukkueita.

Veikkausvoittovaroista tukea saaneilta joukkueilta tiedusteltiin tyytyväisyyttä saatuun tukeen. Tässä kysymyksessä tukea ei rajattu pelkkään suoraan rahalliseen tukeen. Tukea saaneista 63 prosenttia oli tukeen tyytymättömiä, 26 prosenttia suhtautui asiaan neutraalisti ja 11 prosenttia oli tukeen tyytyväisiä. Tyytymättömyydestä ja tyytyväisyydestä kertovien vastausluokkien tarkempi erottelu osoitti, että tasan kolmannes tukea saaneista joukkueista ilmoitti olevansa tukeen erittäin tyytymättömiä, mutta vastaavasti vain yksi joukkue ilmoitti olevansa tukeen erittäin tyytyväinen.

Joukkueista 65 prosenttia vastasi saavansa Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä sponsorointi- tai verkkokumppanuusrahaa. Vajalla kolmanneksella (32 %) rahasumma oli alle 2 000 euroa, 17 prosentilla 2 000–19 999 euroa ja 13 prosentilla 20 000–49 999 euroa. Neljä joukkueita (3 %) ilmoitti saavansa vastikkeellisesta yhteistyöstä korvausta 50 000–100 000 euroa. Nämä olivat kaikki miesten jääkiekkoujoukkueita. Lopuilla miesten jääkiekkoujoukkueilla ja runsaalla puolella miesten jalkapallojoukkueista summa oli 20 000–49 999 euroa. Muiden Veikkauksen kanssa vastikkeellista yhteistyötä tehneiden joukkueiden korvaukset olivat selvästi pienempiä, useimmilla alle 2 000 euroa. Osakeyhtiöinä toimivien joukkueiden yhteistyöstä saamat rahasummat olivat suurempia kuin yhdistyksinä toimivien joukkueiden. Tämä oli odotettua, sillä valtaosa osakeyhtiöistä oli miesten jääkiekko- ja jalkapallojoukkueita ja niiden ottelutapahtumat tuottavat Veikkaukselle esimerkiksi tapahtumien paikanpäälle ja viestintävälineiden ääreen houkuttelemina katsojakeskiarvoina tarkasteltuna selkeästi eniten näkyvyyttä. Merkittävää on myös se, että näiden joukkueiden ottelut ovat Veikkauksen urheilupelien suosituimpia kotimaisia kohteita.

Tiedusteltaessa Veikkauksen kanssa vastikkeellista yhteistyötä tehneiltä joukkueilta tyytyväisyyttä tehtyyn yhteistyöhön ja siitä saatavaan taloudelliseen korvaukseen, yli puolet (54 %) ilmoitti olevansa tilanteeseen tyytymättömiä, vajaa neljännes (24 %) suhtautui asiaan neutraalisti ja runsas viidennes (21 %) ilmoitti olevansa tilanteeseen tyytyväisiä. Tyytymättömyydestä ja tyytyväisyydestä kertovien vastausluokkien tarkempi erottelu paljasti tälläkin kohtaa, että erittäin tyytymättömien osuus (22 %) oli moninkertainen verrattuna erittäin tyytyväisten osuuteen (2 %).

Tyytymättömien suuri osuus ei ole sikäli yllättävää, että alle neljännes (24 %) kaikista kyselyyn vastanneista joukkueista ilmoitti saavansa Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä yli 10 000 euron korvauksen. Vastaavasti joukkueiden, jotka eivät tehneet Veikkauksen kanssa vastikkeellista yhteistyötä (35 %) ja joukkueiden, joilla vastikkeellisesta yhteistyöstä saatu rahasumma oli alle 2 000 euroa (32 %), yhteenlaskettu osuus oli peräti kaksi kolmasosaa (67 %). Lukuisat joukkueet, esimerkiksi kaikki miesten käsipallojoukkueet ja valtaosa miesten lentopallo- ja naisten salibandyjoukkueista, eivät vastauksiensa mukaan saaneet minkäänlaista suoraa rahallista tukea veikkausvoittovaroista – ei OKM:n tai AVI:n jakamina, eikä myöskään Veikkauksen kanssa tehdyn vastikkeellisen yhteistyön tuloina. Joukkueiden vastauksissa oli selvää lajikohtaista vaihtelua: tyytymättömiä olivat niiden lajien joukkueet, joiden saama taloudellinen tuki ja korvaus vastikkeellisesta yhteistyöstä oli euromääräisesti vähäisintä. Likertin 7-portaisella asteikolla tyytymättömiä esimerkiksi OKM:n ja AVI:en jakamiin tukiin olivat miesten käsipallo- (1,0) ja lentopallojoukkueet (1,9).

Näkemykset Suomen nykyisestä rahapelijärjestelmästä ja toimilupaperusteiseen järjestelmään siirtymisestä

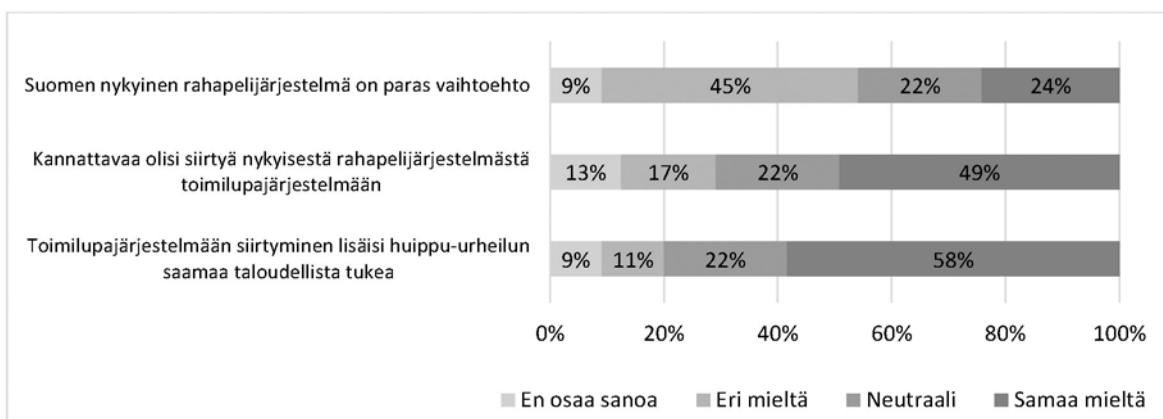
Joukkueista noin neljännes (24 %) piti nykyistä yksinoikeusjärjestelmää parhaana vaihtoehtona omalle joukkueelle. Vajaa puolet (45 %) ei pitänyt, runsas viidennes suhtautui asiaan neutraalisti (22 %) ja vajaa kymmenes (9 %) ei osannut sanoa kantaansa. (Kuvio 4.) Likertin 7-portaisella asteikolla mitattuna nykyistä rahapelimallia pitivät omalle joukkueelle parhaana vaihtoehtona naisten jalkapallojoukkueet (4,9) sekä

miesten jääpallo- ja pesäpallojoukkueet (4,3). Nykyistä rahapelimallia pitivät omalle joukkueelle huonoimpana miesten jääkiekkjoukkueet (2,9) sekä miesten jalkapallo- ja salibandyjoukkueet (3,0).

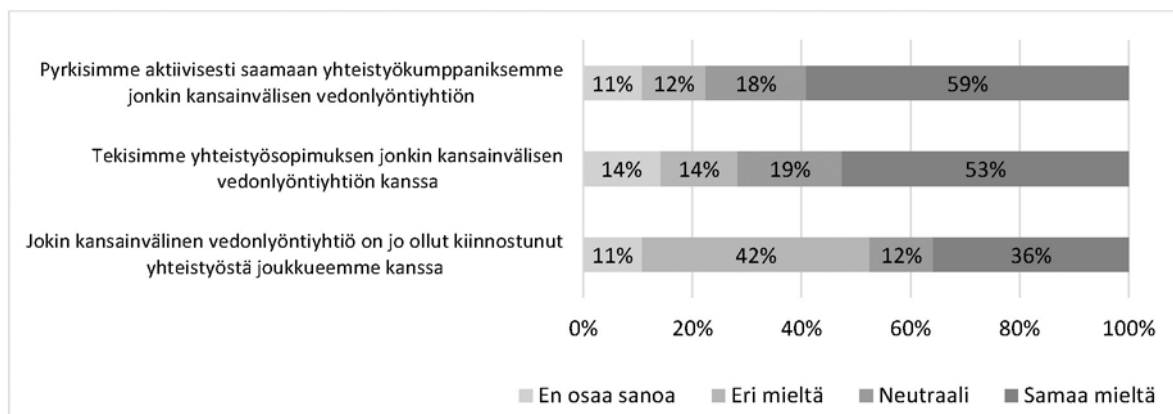
Joukkueista noin puolet (49 %) piti toimilupaperusteiseen rahapelijärjestelmään siirtymistä kannattavana ja noin kuudennes (17 %) kannattamattomana omalle joukkueelle. Runsas viidennes suhtautui asiaan neutraalisti (22 %) ja noin kahdeksasosa (13 %) ei osannut sanoa kantaansa. (Kuvio 4.) Toimilupajärjestelmään siirtymistä pitivät hyödyllisimpänä miesten jääkiekkjoukkueet (5,5) ja vähiten hyödyllisenä naisten pesäpallojoukkueet (3,8). Toimilupajärjestelmään olivat kiinnostuneimpia siirtymään budjettien koon perusteella suurimmat joukkueet. Myös esimerkiksi miesten käsipallojoukkueet suhtautuivat toimilupajärjestelmään siirtymiseen varsin myönteisesti (4,9). Käsipallojoukkueiden kiinnostusta toimilupajärjestelmään selittänee se, että vastauksien mukaan joukkueet eivät saaneet minkäänlaista suoraa rahallista tukea veikkausvoittovaroista tai Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä.

Joukkueista 58 prosenttia uskoi, että nykyisestä rahapelijärjestelmästä toimilupajärjestelmään siirtyminen lisäisi suomalaisen huippu-urheilun saamaa rahallista tukea. Reilu kymmenes (11 %) ei tähän uskonut, runsas viidennes suhtautui asiaan neutraalisti (22 %) ja vajaa kymmenes (9 %) ei osannut sanoa kantaansa. (Kuvio 4.) Eniten kasvaneisiin rahamääriin uskoivat miesten jääkiekkjoukkueet (6,2) ja vähiten naisten pesäpallo- ja miesten jääpallojoukkueet (3,8). Osakeyhtiöinä toimivat joukkueet uskoivat tukien lisääntymiseen enemmän kuin yhdistyksinä toimivat joukkueet.

Mikäli Suomessa siirryttäisiin toimilupaperusteiseen järjestelmään,

KUVIO 4. Joukkueiden näkemykset rahapelijärjestelmistä oman toiminnan näkökulmasta.

KUVIO 5. Joukkueiden suhtautuminen yhteistyöhön kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden kanssa, jos Suomessa siirryttäisiin toimilupaperusteiseen vedonlyöntijärjestelmään.

joukkueista noin kolme viidesosaa (59 %) arvioi pyrkivänsä olemaan aktiivinen saadakseen yhteistyökumppaniksi jonkin Suomeen toimiluvan saaneen kansainvälisen vedonlyöntiyhtiön. Joukkueista 12 prosenttia ei tähän pyrkisi, vajaa viidennes suhtautui asiaan neutraalisti (18 %) ja runsas kymmenes (11 %) ei osannut sanoa kantaansa. Joukkueista yli puolet (53 %) puolestaan myös uskoi tekevänsä yhteistyösopimuksen toimiluvan saaneen kansainvälisen toimijan kanssa. Sen sijaan 14 prosenttia ei tähän uskonut, vajaa viidennes (19 %) suhtautui asiaan neutraalisti ja 14 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa. Joukkueista yli kolmannes (36 %) vastasi, että jokin kansainvälinen vedonlyöntiyhtiö on jo osoittanut kiinnostusta yhteistyötä kohtaan. (Kuvio 5.) Kiinnostus oli ollut suurempaa yhtiöinä toimivia joukkueita kuin yhdistyksiä toimivia joukkueita kohtaan.

Likertin 7-portaisella asteikolla tarkasteltuna aktiivisimmin yhteistyösopimuksia kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden kanssa pyrkisivät saamaan miesten jääkiekko- (6,3) ja salibandyjoukkueet (5,7). Minkään lajin joukkueiden keskiarvo ei mennyt alle neljän eli aktiivisuudesta viestittiin lajista riippumatta. Yhteistyösopimuksien syntymiseen uskoivat eniten miesten jääkiekko- (6,0) ja salibandyjoukkueet (5,6) ja vähiten naisten jalkapallo- (2,1), pesäpallo- (2,4) ja salibandyjoukkueet (2,6). Eniten kiinnostusta kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden taholta oli kohdistunut miesten jalkapallo- (6,2) ja jääkiekkojoukkueisiin (5,8) ja vähiten naisten jalkapallo- (2,1) ja pesäpalloujoukkueisiin (2,4).

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Veikkausvoittovaroista jaettavat avustukset ovat välttämättömiä liikuntajärjestöjen ja lajiliittojen toiminnan pyörittämiselle, mutta siihen avustukset pääsääntöisesti jo kuluvatkin. Seurojen asema nykyjärjestelmässä on varsin heikko. (Mäkinen 2010, 16–17.) Tämä heijastuu myös tämän tutkimuksen tuloksista, sillä 78 prosenttia joukkueista ei ollut saanut suoraa rahallista tukea veikkausvoittovaroista. Myös vastikkeellinen yhteistyö seurojen ja Veikkauksen välillä oli rahassa mitattuna keskimäärin vähäistä: joukkueiden, jotka eivät tehneet Veikkauksen kanssa vastikkeellista yhteistyötä (35 %) ja joukkueiden, joilla vastikkeellisesta yhteistyöstä saatu rahasumma oli alle 2 000 euroa (32 %), yhteenlaskettu osuus oli kaksi kolmasosaa (67 %). Ja kun vastaajina olivat suomalaiset pääsarjajoukkueet, joiden ottelut ovat säännöllisesti Veikkauksen pelikohteina, ei ole yllättävää, että useat vastaajista olivat kriittisiä nykytilannetta kohtaan: vain noin neljännes näki nykyjärjestelmän parhaaksi joukkueen omalle toiminnalle. Veikkausvoittovaroista myönnettävät liikuntajärjestöjen yleisavustukset tai vaikkapa liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin suunnattavat avustukset hyödyttävät myös suomalaisia huippu-urheilujoukkueita, mutta suoran taloudellisen tuen ja sponsoroituyhteistyön pieni määrä aiheutti joukkueissa tyytymättömyyttä. Vain noin kymmenes veikkausvoittovaroista tukea saaneista ja noin viidennes Veikkauksen kanssa vastikkeellista yhteistyötä tehneistä joukkueista oli tilanteeseen tyytyväisiä. Moni urheiluseurajohtaja epäilemättä pohtii, mihin kaikkialle Veikkauksen markkinointibudjetit kuluu. Veikkauksen (2018b) mukaan yrityksen markkinointiviestinnän kokonaiskulut olivat vuonna 2018 runsaat 47 miljoonaa euroa. Kokonaiskulujen osuus yhtiön liikevaihdosta (n. 1,5%) on kansainvälisesti vertailtuna matala, mutta on myös paikallaan muistaa, että lakisääteisen rahapelimonopolin tarkoitus ei ole tuottojen maksimointi, vaan pelihaittojen ehkäisy. (Ks. Veikkaus 2018b.)

Kyselyyn vastanneet joukkueet tiesivät varsin huonosti, millä perusteella urheilulle ja liikuntakasvatukselle osoitettavat tuet veikkausvoittovaroista jaetaan. Yli puolet vastaajista piti tukia tärkeinä lajiliitoille ja sarjaorganisaatioille, mutta ainoastaan runsas neljännes omalle joukkueelle. Vastaajat olivat kuitenkin heikosti perillä myös siitä, miten sarjaorganisaatiot ja lajiliitot käyttävät veikkausvoittovaroista jaetut tuet ja Veikkauksen kanssa tehdystä vastikkeellisesta yhteistyöstä syntyneet tulot. Sarjaorganisaatioiden ja lajiliittojen olisi tärkeää viestiä tästä jäse-

nilleen nykyistä paremmin – etenkin, koska tukien suuntaaminen seuraportaalille on varsin vähäistä.

Urheilun ja liikuntakasvatuksen osuuden pienenemistä veikkausvoittovaroista on aiemmin perusteltu kokonaispotin kasvulla. Nyt kasvu on tyrehtynyt ja lähivuosina Veikkauksen tulojen ennakkoidaan pienenävän merkittävästi, kun markkinointia rajoitetaan, peliautomaatteja vähennetään ja pakollista tunnistautumista edellytetään (ks. esim. Kauppinen 2019b). Lovi suurenee, mikäli viime vuosien kasvu ulkomaille suuntautuvassa rahapelaamisessa jatkuu. Vaarana on, että liikunnan ja urheilun perustarpeet eivät tule enää tyydytytyiksi, sillä useiden liikuntaharrastuksien kokonaiskustannukset ovat 2000-luvulla kaksinkertaiset (ks. esim. Purohaho 2014, 15). Oman lukunsa muodostavat tässä tutkimuksessa kohteena olevat huippu-urheilujoukkueet, joista useat voivat taloudellisesti kehnoiksi (ks. Laine 2017). Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmassa on kirjaus, että arpajaislain vaikutuksen johdosta mahdollisesti vähenevät määrärahat kompensoidaan (ks. Valtioneuvosto 2019). Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta (2018) linjaa, että valtion liikuntarahoitusta tulee lisätä joko suoraan budjettirahoituksena tai Olympiarahaston muodossa kehysbudjetoinnin ulkopuolelta. Liikunta on tällä hetkellä Suomessa ainoa toimiala, joka on valtion talousarviossa käytännössä kokonaan riippuvainen veikkausvoittovaroista. (Ks. Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018, 44–45.) Se toteutuuko Rinteen hallituksen kirjaus ja mistä lisärahaa löydetään, mikäli taloudessa seuraa taantuma, jää nähtäväksi (ks. Sulkunen 2019).

Yksinoikeusjärjestelmän myötä Veikkauksella on yksinoikeus markkinoida vedonlyöntipelejä Suomessa, minkä vuoksi esimerkiksi urheiluseurat eivät voi mainostaa kansainvälisiä vedonlyöntiyhtiöitä. Kuvallisen ym. (2012, 34–36, 72–73) raporttiaan varten haastattelemat suomalaisten urheiluseurojen johtajat arvioivat, että nykyistä sallivampi linja esimerkiksi urheiluedonlyöntiä tarjoavien yritysten markkinointiin voisi mahdollistaa seuroille merkittävän lisärahoituksen lähteen. Raportista ei käy ilmi, kuinka laaja oli haastateltujen joukko ja miten heidät valittiin. On myös paikallaan mainita, että raportin laatimista ovat rahoittaneet kansainväliset peliyhtiöt. Selvää joka tapauksessa on, että rahapelimarkkinoilla liikkuu huimat rahasummat ja asiakkaita kovaa kilpailua käyvien peliyhtiöiden markkinointipanostukset ovat valtavia. Esimerkiksi Ruotsissa rahapelimarkkinoiden avautuminen mahdollisti miesten jalkapallon kahdelle ylimmälle sarjalle ennätysuuren yhteistyösopimuksen, kun 85 vuotta kestänyttä yhteistyötä valtionyhtiö Svenska Spelin kanssa ei jatkettu, vaan solmittiin vuonna 2020 käynnistyvä yhteistyösopimus kansainvälisen vedonlyöntiyhtiön kanssa (Tolén 2018).

Tutkimukseen vastaajat olivat varsin toiveikkaita siitä, että toimilupaperusteiseen rahapelijärjestelmään siirtyminen lisäisi Suomessa huippu-urheilun saamaa tukea. Joukkueista yli puolet myös uskoi tekevänsä sopimuksen jonkin kansainvälisen vedonlyöntiyhtiön kanssa, mikäli Suomessa siirryttäisiin toimilupaperusteiseen rahapelijärjestelmään. Optimistisuutta selittää osaltaan se, että kansainväliset vedonlyöntiyhtiöt olivat osoittaneet yhteistyökiinnostusta yli kolmannesta vastaajista kohtaan. Tällaisten yhteydenottojen keskeinen motiivi lienee markkinahenkinen mielipidemaniipulaatio ja paineen luominen monopolijärjestelmää kohtaan, sillä Suomen rahapelilainsäädännön tuomat rajoitukset ovat kansainvälisillä vedonlyöntiyhtiöillä tiedossa.

Tutkimukseen vastaajien käsitykset yhteistyömahdollisuuksista kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden kanssa eroavat merkittävästi OKM:n (2014, 18) tekemästä selvityksestä, jonka perusteella on todennäköistä, että toimilupajärjestelmä hyödyttäisi Suomessa ainoastaan hyvin pientä osaa urheiluseuroista. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että kansainvälisten vedonlyöntiyhtiöiden kiinnostus kohdistuisi niihin sarjoihin, jotka keräävät eniten yleisöä ja mediahuomiota. Näiltä osin OKM:n arvioon on helppo yhtyä, sillä Veikkaus harjoittaa vastikkeellista sponsoroituyhteistyötä tällä hetkelläkin samalla periaatteella. Toimilupajärjestelmään siirtymisen myötä huippu-urheilulle suuntautuvien sponsoritulojen

määrä luultavimmin kasvaisi, mutta eurot oletettavasti keskittyisivät entistä harvalukuisemmalle joukolle. Tämä joukko todennäköisesti hyötyisi toimilupajärjestelmästä, mutta yksiselitteisenä ratkaisuna urheilun ja liikunnan rahoitusongelmiin sitä ei voi pitää (ks. OKM 2014, 18). Toisaalta ei ole myöskään toivottavaa, että ratkaisu löytyisi nykyjärjes-

telmästä: mikäli rahapelimyynnistä riippumattomia uusia tulonlähteitä ei löydy ja mikäli veikkausvoittovarojen jakosuhte ja Veikkauksen sponsorointipanostukset pysyvät ennallaan, urheilun ja liikuntakasvatukseen rahoitus rahapelitoiminnan tuotoista lisääntyy vain, jos suomalaiset häviävät rahapeleihin entistä enemmän.

LÄHTEET

- Ahonen, J.** 2019. Kolme kriisiä ja kansalliset rahapelit. Yhteiskunnallisten murroskausien vaikutus suomalaisen rahapelijärjestelmän muotoutumiseen. Helsinki: Unigrafia.
- Alkio, M.** 2015. Rahapelilainsäädäntö ja markkinat. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Arpajaislaki 2016.** 1286/21.12.2016.
- Cisneros Örnberg, J. & Tammi, T.** 2011. Gambling problems as a political framing – Safeguarding the monopolies in Finland and Sweden. *Journal of Gambling Issues* 26 (1), 110–125.
- Euroopan komissio 2012.** Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Kohti sähköisesti välitettävien rahapelien kattavaa eurooppalaista kehystä. COM/2012/0596. Viitattu 5.9.2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0596&from=EN>
- Euroopan komissio 2013.** Komissio kehottaa jäsenvaltioita noudattamaan EU-oikeutta rahapelien sääntelyssä. Lehdistötiedote 20.11.2013. Viitattu 8.3.2019. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1101_fi.htm
- Hakola, T.** 2016. Netti ratkaisee Veikkauksen tulevaisuuden. Helsingin Sanomat 25.8.2016, A34–A35.
- Hokkanen, M.** 2016. Rahapelit – Licence to Print Money? *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (4), 461–466.
- H2 Gambling Capital 2019.** H2 Global All Product (Euro) Summary 17.10.2019. Julkaisematon.
- Karekallas, M., Raento, P. & Renkonen, T.** 2014. Diffusion and Learning: Twenty Years of Sports Betting Culture in Finland. *UNVL Gaming Research & Review Journal* 18 (1), 25–50.
- Kauppinen, L.** 2019a. Veikkauksen johtoa palkitaan tuloksesta. Helsingin Sanomat 9.8.2019, A8.
- Kauppinen, L.** 2019b. Veikkaus laajentaa tunnistautumispakkoa. Helsingin Sanomat 1.11.2019, A12.
- Kokkonen, J.** 2019. Veikkauksen monopolia ei pidetä enää pyhänä. *Liikunta & Tiede* 56 (2–3), 59–60.
- Kotakorpi, K., Roukka, T. & Viren, M.** 2016. Rahapelien verotus ja rahapelituotosten käyttö Suomessa. Keille kuuluvat rahapelien tuotot? *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (4), 447–451.
- Kuuluvainen, A., Koponen, A., Oikarinen, E., Ranki, A., Ryömä, A., Laihin, P. & Lehtonen, A.** 2012. Suomen rahapelimarkkinat. Turun Kauppakorkeakoulu, CCR tutkimuspalvelut, E2/2012.
- Laine, A.** 2017. Finland – The Importance of the Private Sport Sector Has Increased in the 2000s. Teoksessa: A. Laine & H. Vehmas (toim.) *The Private Sport Sector in Europe*. Cham, Switzerland: Springer International Publishing AG, 107–124.
- Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2017. 2018.** Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018: 41.
- Lintonen, T., Nordmyr, J., Raisamo, J. & Tammi, T.** 2016. Suomalainen rahapelitutkimus syntyi arpajaislain myötävaikutuksella. *Rahapelitutkimuksen bibliografia*. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (4), 437–446.
- Matilainen, R.** 2017. Production and Consumption of Recreational Gambling in Twentieth-Century Finland. *Publications of the faculty of social sciences* 63:2017. Economic and social history, University of Helsinki.
- Mylymaa, A.** 2017. *The Political Economy of Online Gambling in the European Union*. Helsinki: Unigrafia.
- Mylymaa, A. & Matilainen, R.** 2016. Eurooppalaisen rahapelipolitiikan suuri murros vielä edessä? *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (4), 469–476.
- Mäkinen, J.** 2010. Urheilun rakenteet ja tuki Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. KIHU:n julkaisusarja nro 17.
- Nordmyr, J. & Forsman, A. K.** 2018. A systematic mapping of nordic gambling research 2000–2015: current status and suggested future directions. *Addiction Research and Theory* 26 (5), 339–348.
- OKM 2014.** Suomalaisten liikuntajärjestöjen ja ulkomaisten peliyhtiöiden yhteistyö. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014: 26.
- OKM 2017a.** Myönnetty avustukset. Liikuntaa edistävät järjestöt. Päätös 2017. Viitattu 12.12.2018. <https://minedu.fi/documents/1410845/4265472/liikuntajärjestot-2017.pdf/6505470a-0097-49a4-be21-3521a6d4b4d4/liikuntajärjestot-2017.pdf>
- OKM 2017b.** Seuratuki. Myönnot 2017. Viitattu 12.12.2018. <https://minedu.fi/documents/1410845/4286032/Seuratuki+2017/50959ef6-1ad2-480e-abb2-972bd01371c4/Seuratuki+2017.pdf>
- Puronaho, K.** 2014. Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014: 5.
- Raento, P.** 2011. Gambling, Space and Boundaries in Finland. Teoksessa: P. Raento & D. G. Schwartz (toim.) *Gambling, Space, and Time. Shifting Boundaries and Cultures*. Reno and Las Vegas: University of Nevada Press, 60–82.
- Raento, P.** 2012. Rahapelaamisen ja sen tutkimuksen muutos Suomessa. Teoksessa: P. Raento (toim.) *Rahapelaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.
- Raijas, A. & Piriä, M.** 2019. Rahapelijärjestelmät – Suomi ja muut maat. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 8.11.2019. <https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2019/kkv-selvityksia-4-2019-rahapelijarjestelmat.pdf>
- Salonen, A. & Raisamo, S.** 2015. Suomalaisten rahapelaaminen 2015. Rahapelaaminen, rahapeliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet 15–74-vuotiailla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 16/2015.
- Selin, J.** 2015. From self-regulation to regulation – An analysis of gambling policy reform in Finland. *Addiction Research & Theory* 24 (3), 199–208.
- Selin, J.** 2016. Haittanäkökulman asema rahapelipolitiikassa verrattuna alkoholipolitiikkaan ja tupakkapolitiikkaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (1), 78–86.
- Selin, J.** 2018. Suomen rahapelipolitiikan suhteesta EU-oikeuteen. *Oikeus* 47 (1), 96–103.
- Sisäministeriö 2015.** Selvitys Suomen rahapelijärjestelmän vaihtoehtoisista ratkaisumalleista. Sisäministeriön julkaisu 12/2015.
- Sulkunen, P.** 2019. Suomen rahapelisääntely järjestettävä uudelleen. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (1), 109–112.
- Tolén, M.** 2018. Allsvenskans nya avtal – värt 780 miljoner kr. *Aftonbladet* 28.6.2018. Viitattu 6.11.2019. <https://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/a/EonLPG/allsvenskans-nya-avtal-vert-780-miljoner-kr>
- Valtioneuvosto 2019.** Pääministeri Rinteen hallitusohjelma 2019. Kulttuuri, nuoris ja liikunta-asiat. Viitattu 25.9.2019. <https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoris-ja-liikunta-asiat>
- Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018.** Viitattu 4.3.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf
- Veikkaus 2017.** Vuosiraportti 2017. Veikkaus Oy. Viitattu 19.12.2018. https://cms.veikkaus.fi/site/binaries/content/assets/dokumentit/vuosikertomus/2017/veikkaus_vuosiraportti_2017.pdf
- Veikkaus 2018a.** Vuosiraportti 2018. Veikkaus Oy. Viitattu 27.8.2019. https://cms.veikkaus.fi/site/binaries/content/assets/dokumentit/vuosikertomus/2018/veikkaus_vuosiraportti_2018.pdf
- Veikkaus 2018b.** Veikkauksen avainluvut 2018. Viitattu 25.9.2019. <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!yritystietoa/veikkaus-numeroina>
- Yli kangas, H.** 1990. Markat miljooniksi. Puoli vuosisataa suomalaista veikkausta. Vantaa: Oy Veikkaus Ab.